

8. Махкамова ЗР. Медико-социальные проблемы детей, воспитывающихся без родителей: Автореф. дис....канд.мед.наук. - М., 1991. - 16 с.
9. Маханько А.И., Иванюк Н.А. Особенности социализации воспитанников интернатных учреждений. - МОУ «Понимание», 2004. - 473 с.
10. Науково-педагогічні основи соціально-педагогічної реабілітації вихованих інтернатних закладів: Науково-методичний посібник /Кер.автор.колективу Канишевська Л.В. - К.: Інститут проблем виховання АПН України, 2004. - 102 с
11. Пашина А.Х., Рязанова Е.П. Особенности эмоциональной сферы воспитанников и сотрудников детского дома //Психологический журнал, -т.14. - 1993.-№ 1.-С. 44-52.
12. Свириденко С.О. Про стан сформованості позитивного ставлення вихованців шкіл-інтернатів до власного здоров'я //Теоретико-методичні проблеми виховання учнів загальноосвітніх шкіл. - Кн.ІІІ. - К.: Інститут проблем виховання АПН України, 2005.-69 с
13. Социальные проблемы сиротства. - М.: Ж, 1992. - 156 с.
14. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» досвід реформування //Державна доповідь про становище дітей в Україні та підсумками 2005 р. - К.: Державний інститут розвитку сім'ї і молоді.
15. Толстых А.М., Прихожан Н.Н. Дети без семьи. - М.: Педагогика, 1990. - 158 с.

М. І. Пальчук
АР Крим, м.Сімферополь

СТАЖУВАННЯ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ - ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Анотація

В статье рассматриваются проблемы совершенствования системы подготовки, переподготовки и повышения квалификации педагогических кадров профессионально-технических учебных заведений, в частности, обязательная стажировка мастеров производственного обучения и преподавателей специальных дисциплин на современном производстве с целью повышения профессиональной компетентности.

В умовах європейської інтеграції перед Україною стоїть сьогодні першочергове завдання — побудувати систему освіти в контексті вимог І можливостей ХХІ століття, тобто осучаснити й модернізувати усі її ланки. Нова парадигма освіти потребує переосмислення всіх її сфер, зокрема, системи професійно-технічної освіти.

Серед основних проблем та перспектив розвитку професійно-технічної освіти в Україні професор С. М. Ніколаєнко виділяє „удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників і тих, які залучаються до організації професійного навчання персоналу на виробництві, забезпечення обов'язкового їх стажування на сучасному виробництві" [7, с 209].

Врахування нових соціальних вимог до професійно-технічної освіти в умовах реформування суспільства, критичний аналіз якості роботи педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) обумовлюють необхідність нового підходу до організації, структури, змісту, форм, методів і засобів вдосконалення педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін та майстрів виробничого навчання [6, с 39].

Про серйозність *проблеми підготовки кваліфікованих робітників у системі професійно-технічної освіти* (ПТО) свідчить той факт, що про неї почали говорити на найвищому урядовому рівні, у новому контексті переосмислюється роль підприємств, які мають стати, в повному смислі цього слова, навчальними організаціями, які зацікавлені в розвитку своїх співробітників та відповідають за це. Серед основних напрямів взаємовідносин навчальних закладів з роботодавцями пріоритетним можна вважати процес підготовки, перепідготовки, спеціалізації, розширення профілю (підвищення кваліфікації) та *стажування кадрів*.

Існують різні позиції трактування терміну „стажування". В контексті даної статті полягає визначення, що надається в „Енциклопедії професійної освіти" , яка трактує термін „стажування" як „одну з форм підвищення кваліфікації" і визначає, що даний термін використовується в двох значеннях:

а) „період засвоєння особою нових технологій, організації праці та інших досягнень безпосередньо на підприємстві і в закладах, де вони виникли й практикуються;

б) післядипломна практика спеціаліста, період входження в професію безпосередньо на робочому місці під керівництвом досвідченого робітника" [11, с 182].

Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти передбачає розробити та затвердити „Положення про стажування майстрів виробничого навчання і викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ на виробництві" [1]. Проект даного Положення визначає, що „*стажування є однією з основних форм підвищення кваліфікації викладачів та майстрів професійно-технічних навчальних закладів*".

Основними завданнями стажування є:

> вивчення викладачами та майстрами педагогічного досвіду сучасного виробництва, ознайомлення з найновішими досягненнями науки і техніки, технології та перспектив їх розвитку;

> розробка навчально-методичних матеріалів, призначених для використання при підготовці спеціалістів;

> надання науково-технічної допомоги підприємствам, організаціям, науковим установам.

Як вважає президент і академік АПН України В.Г. Кремені., митні людина повинна вміти застосовувати нові знання у власній практичній діяльності [4]. Аналіз професійної діяльності педагога професійної школи показує, що інженер-педагог повинен бути підготовлений не тільки до викладання окремого предмета, але й до навчання професії. Для цього він повинен мати специфічну системну освіту, яка складається з трьох глибоко інтегрованих компонентів, які включають психологічну, педагогічну та галузеву підготовку за робочою професією.

Накопичення та швидке оновлення інформації призводить до того, що зміни в одній галузі швидко переносяться на інші, підсилюючи взаємовплив та взаємозв'язок різних галузей. Отримані раніше знання дуже швидко застарівають, потребують оновлення. Єдиним дієвим джерелом поповнення та осучаснення знань є система підвищення кваліфікації [7, с. 65].

Підвищення кваліфікації вирішує проблему задоволення професійно освітніх потреб спеціалістів навчальних закладів професійної освіти, а також окремих особистостей в підвищенні їх професійної компетентності і підрозділяється на педагогічне та предметно-професійне:

> *педагогічне* підвищення кваліфікації спрямоване:

по-перше, на перебудову свідомості керівництва та інженерно педагогічних кадрів, орієнтацію їх на нове професійне мислення, основою якого є як творчість, так і цінності особистості;

по-друге, на вирішення конкретних проблем інженерно-педагогічних кадрів по оволодінню педагогічною майстерністю, навиками та вміннями управління, проектування педагогічних технологій;

по-третє, на розвиток креативно-аналітичного мислення з аксіологічним спрямуванням.

> *предметно-професійне* підвищення кваліфікації пов'язане з поглибленням, удосконаленням та оновленням знань і умінь з предметом. Воно здійснюється для спеціалістів в галузі нових інформаційних технологій навчання, для викладачів гуманітарного й культурологічного циклів, для викладачів загально технічних і спеціальних предметів, а також для майстрів виробничого навчання (*стажування*):

стажування майстрів виробничого навчання та викладачів спеціальних предметів відбувається під керівництвом досвідчених спеціалістів високої кваліфікації з поєднанням теоретичних та практичних занять [10, с.594].

Освітні програми професійно-технічної освіти в Україні здійснюються інженерно-педагогічними колективами навчальних закладів даної сфери. Прикладом ефективної роботи з перепідготовки й підвищення кваліфікації педагога професійної школи є членство й тісна співпраця Сімферопольського вищого професійного училища ресторанного сервісу та туризму (СВПУРСіТ) з Європейською асоціацією шкіл готельного та туристичного профілю (АЕНТ) [12]. У рамках діяльності цього міжнародного проекту кращі викладачі СВПУРСіТ мають можливість підвищувати свою кваліфікацію, проходити стажування в країнах Європи, щорічно приймати участь в міжнародних заходах АЕНТ: Італія (2002 р.), Данія (2003 р.), Словенія (2004 р.), Туреччина, Угорщина, Франція (2005 р.), Ірландія (2006 р.).

Училище також входить до складу професійно-технічних навчальних закладів України, в яких проходить апробація Міжнародної академічної програми підготовки педагогів *Intel "Teach to the Future"* («Навчання для майбутнього»). В рамках цього проекту викладачі та майстри виробничого навчання СВПУРСіТ освоюють шляхи ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничому процесі в системі ПТО.

Пріоритетним завданням педагогічного персоналу є забезпечення ефективного використання внутрішнього потенціалу навчального закладу, для чого створюються й використовуються необхідні педагогічні та

інноваційні технології. Самоосвіта, дистанційне навчання, стажуванні сприяють становленню креативної індивідуальності і мотивації професійної творчості педагогів [9].

Зміст стажування визначається тематичним планом, розробленим професійно-технічним навчальним закладом за погодженням з Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти та з підприємством, що проводить стажування. З метою вдосконалення професійних мислів та навиків, а також підтвердження кваліфікаційних розрядів викладачів та майстрів виробничого навчання СВПУРСіТ щорічно укладає договори і регіональними підприємствами щодо стажування представників інженерно-педагогічного колективу. Слід зазначити, що перелік підприємств, які визначають викладачам для проходження стажування, формується самим навчальним закладом з урахуванням пропозицій підприємств, організацій та навчальних закладів регіону.

Після укладення договору видається наказ на особу, що буде проходити стажування й складається план стажування, який затверджується на засіданні методичної комісії. Звіт за результатами стажування також розглядається і затверджується на засіданні методкомісії.

Закріпилася думка, що саме ринкова економіка визначає орієнтири подальшого розвитку системи ПТО. Сьогодні перед керівництвом системи поставлено завдання чітко окреслити перспективну політику; створити передумови для підготовки саме мобільної робочої сили; вдосконалення й демократизації форм управління професійно-технічними навчальними закладами [3, с.25]. У світлі цих завдань слід ще раз наголосити: *задача підвищення кваліфікації та стажування педагога професійної школи стає пріоритетною в системі вищої освіти України.*

Водночас слід об'єктивно зазначити, що кадрове забезпечення функціонування й подальшого розвитку професійно-технічної освіти в нашій державі - це справді грандіозний комплекс проблем (методологічних, законодавчих, педагогічних, психологічних, науково-організаційних, фінансово-економічних та інших). Безумовно, їх розв'язання потребує

цілісного бачення, системного підходу й цілеспрямованої діяльності на всіх рівнях [8, с.11].

Останнім часом у суспільстві виникли нові тенденції, які також визначають особливості системи підвищення кваліфікації, а саме:

- > необхідність постійної орієнтації на запити виробництва, яке поступово виходить з кризового стану і вимагає принципової технологічної та управлінської модернізації;
- > виникнення ринку освітніх послуг, що обумовлено відсутністю повноцінного державного замовлення, і, як наслідок, вимагає від закладів післядипломної освіти самостійності у формуванні контингенту спеціалістів, котрі потребують підвищення кваліфікації;
- > збільшення вимог до якості підвищення кваліфікації спеціалістів у зв'язку з виникненням конкурентного середовища на ринку праці;
- > поширення платних освітніх послуг [5, с.2].

Можна зробити висновок, що для реалізації завдань підготовки педагогічних кадрів необхідна спеціальна державна програма, яка вирішила б проблему щодо підготовки викладачів і майстрів виробничого навчання для професійно-технічної освіти. На жаль, на регіональному рівні відсутня система прогнозування потреби педагогічних кадрів, не приділяється належної уваги їх якісному складу, підвищенню професійної майстерності, стажуванню на виробництві [2, с. 5] .

Отже, враховуючи зміни в характері функціонування навчальних закладів професійної школи, потрібна нова система підвищення кваліфікації інженерно-педагогічного колективу, яка б ґрунтувалась на засаді зв'язку між технологічним розвитком, освітою та трудовою діяльністю.

Література

1. Бржестовська Л. Засідання президії Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти: Хроніка // Професійно-технічна освіта. 2007.- № 1. - С. 53-54.
2. Десятов Т. Удосконалення кадрового забезпечення профтехосвіти// Професійно-технічна освіта.- 2006.- № 1.- С.5-6.
3. Коваленко О. Інженерно-педагогічні кадри вирішують усе, або майже все... // Вища школа.- 2006.- № 3. - С. 15-25.
4. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні - інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати - К.: Грамота, 2005- 448 с- Бібліогр.: с.431.
5. Олійник В.В. Теоретико-методологічні засади управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: Автореферат- К.:Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2004 - 46 с.

6. Основні аспекти педагогіки профтехосвіти: Навчальний посібник / А.С.Піунінш, В.М.Молчанов, Н.В.Верченко, Ю.ІТорба- Донецьк: ДІПО ІПП, 2006. - 296с.
7. Ніколаєнко С.М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні К.: Книга, 2007. - 232 с.
8. Нічкало Н. Підносити науковий потенціал педагогів професійної школи // Професійно-технічна освіта.- 2006.- № 1.- С.11-12.
9. Пальчук М.І. Підготовка педагогічного персоналу в умовах європейської інтеграції// Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: Збірник наукових праць / За заг. ред. Н.Г. Нічкало Харків: НТУ „ХПГ, 2007.-С. 275-279.
10. Профессиональная педагогика: Учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям /Под общ. ред. С.Я.Батышева- 2-е изд. перераб. и доп.,- М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1999.- 904 с.
11. Энциклопедия профессионального образования. В 3-х т. Т.3: Р-Я / Под ред. С.Я. Батышева.- М.: АПО, 1999.- 488 с: ил.
12. www.aeht.eu

*Т.П. ЦОМАН
М.Тернопіль*

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРАТИВНОГО КУРСУ „КУЛЬТУРА ЖИТТЄВОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ” В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Анотація

В статті розглядаються питання впровадження інтегративного курсу „Культура життєвого самоопределення” в общеобразовательных школах Украины.

Питання впровадження інноваційних моделей соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в Україні останні роки приділяється достатньо велика увага. Свідченням цього є збільшення кількості експериментальних програм, які підтримуються як на державному рівні, так і міжнародними фондами та організаціями. Значна кількість із них спрямована на формування в молодих людей навичок життєвої компетентності, оскільки цей напрям є зараз досить актуальним у соціальній педагогіці. Дослідженню цієї проблеми присвячені праці вітчизняних науковців: М. Босенко, І.Звереві, В. Єрмакоїш, Н. Лавриченко, Г. Лактіонової та інших. Проте не здійснено узагальнення емпіричного досвіду такої роботи в загальноосвітніх закладах.

Тому *метою* нашої статті є характеристика особливостей впровадження інтегративного курсу «Культура життєвого самовизначення» н умовах загальноосвітніх шкіл.

Цей курс розроблений Християнським дитячим фондом за підтримки ЮНІСЕФ в Україні в рамках проекту "Впровадження в діяльність соціальних педагогів та практичних психологів середніх загальноосвітніх закладів інтегративної програми "Культура життєвого самовизначення" (2003-2004 рр.). Умовно реалізацію цієї програми, як і впровадження курсу, можна об'єднати у три етапи. На першому етапі група фахівців Християнського Дитячого Фонду, які представляють різні соціальні інституції: вищі учбові заклади, загальноосвітні заклади, неурядові організації, соціальні служби, працювала над розробкою змісту та методики інтегративного курсу.

На другому етапі здійснювалась комплексна підготовка фахівців, які безпосередньо дотичні до впровадження даного курсу у загальноосвітніх закладах. Третій етап був присвячений інформаційно-методичній підтримці практиків та створення мережі зворотного зв'язку для відслідкування результатів програми та аналізу її ефективності.

Як вже зазначалось вище, другий етап був присвячений комплексній підготовці фахівців, які безпосередньо реалізовуватимуть на практиці інтегративний курс «Культура життєвого самовизначення». Процес підготовки включав два компоненти: підготовку соціальних педагогів та практичних психологів до впровадження курсу та роботу з адміністрацією навчальних закладів, де реалізовуватиметься курс. Слід зазначити, що такий підхід був обраний не випадково, оскільки ми виходили із рекомендацій ВООЗ, які передбачають не тільки освіту/навчання фахівців, а й розвиток інфраструктур для впровадження програм у загальноосвітніх школах, в даному випадку мова йде про інтегративний курс «Культура життєвого самовизначення».

Як показує досвід реалізації інноваційних моделей соціально-педагогічної роботи у загальноосвітніх закладах, на сьогоднішній день, виникла нагальна потреба у системному підході щодо впровадження інновацій, інформаційно-методичній підтримці та супроводі фахівця, який здійснює соціально-педагогічну, соціальну роботу.

Однак, як засвідчує досвід спілкування з практичними психологами, соціальними педагогами та соціальними працівниками, поряд із збільшенням